

علوم اجتماعی انتقادی دانش کاربردی و تغییر

حمزه نوذری

جامعه‌شناس و استاد دانشگاه

ایمن را که آزادی چیزی جز درک ضرورت نیست، مدیون اسپینوزا هستیم. اما آیا اگر ضرورت‌ها و الزام‌های نظم و قوانین اجتماعی را درک کنیم، جامعه تغییر می‌کند؟ با درک و تحلیل الزام‌های اجتماعی آیا می‌توان شرایط را تغییر داد و زندگی را بهتر کرد؟ اگر مکانیسم‌های پنهان حاکم بر چیزها را بر ملا کنیم و تاریخی و تصادفی‌بودن آنها را بیان کنیم و بدانیم که طبیعی و بدیهی نیستند، به معنی زیست بهتر و آزادتر است؟ چیزها آن‌گونه که خود را به ما نشان می‌دهند، نیستند؛ یعنی امور مضمربی وجود دارند که علوم اجتماعی در پی بر ملاکردن آنهاست. اما آیا همه هدف جامعه‌شناسی این است که نشان دهد نظم مسلط چگونه بازتولید می‌شود؟ آیا تمام هم‌وغم جامعه‌شناسی آشکارکردن سازوکارهای قدرت است که خود را به مناسبه حقیقت جلوه‌گر می‌کند و نمی‌گذارد جامعه تغییر کند؟ نشان دادن چگونگی بازتولید نظم اجتماعی مستقر برای زندگی بهتر، گشایش ایجاد می‌کند، ولی همه داستان علوم اجتماعی این نیست. جامعه‌شناسان بسیاری تلاش کرده‌اند نشان دهند عقلانیت، به‌ویژه عقلانیت ابزاری، نه‌تنها صلح و زندگی بهتری ایجاد نکرده، بلکه در راستای سلطه بر بشر بوده است. علوم فنی و تکنیکی و حتی علوم انسانی مانند روان‌شناسی و مدیریت، جامعه بشری را تبدیل به قفس آهنین و زندان سراسری‌نی کرده‌اند که در آن خبری از معنا و آزادی نیست. اما جامعه‌شناسی فقط درک و فهم اتمومی، قفس آهنین و بهره‌کشی نیست، بلکه تحلیل همبستگی اجتماعی و اقتصاد اجتماعی بازار نیز هست. رویکرد انتقادی جامعه‌شناسی درباره موضوعاتی مانند تجارت، صنعت و کار آفرینی می‌تواند جالب و روشنگر باشد، اما آیا این نگاه شکاکانه و انتقادی که گاهی بسیار انتزاعی و بی‌توجه به واقعیت‌های اجتماعی است، می‌تواند کمکی به تغییر و زندگی بهتر کند؟

یادداشت

بازخوانی روز جهانی علم برای صلح

امیرحسام اسحاقی

استاددانشگاه

امروز دهم نوامبر، در «روز جهانی علم برای صلح و توسعه»، جهان با چشمانی نگران به افق می‌نگرد؛ جایی که سایه درگیری‌های بی‌پایان، تهدیدهای هسته‌ای و بحران‌های زیست‌محیطی، آینده را نگران کرده است. این روز که توسط یونسکو در سال ۲۰۰۱ پایه‌گذاری شد، نه‌تنها یادآور نقش علم در ساختن جوامع پایدار، بلکه فراخوانی برای تحول است. در جهانی که طبق شاخص جهانی صلح، سطح صلح برای سیزدهمین بار در ۱۷ سال گذشته کاهش یافته و مرگ‌های ناشی از درگیری‌ها به بالاترین سطح در ۲۵ سال اخیر رسیده است، هنوز علم می‌تواند پلی باشد میان ترس و امید!

بحران صلح: آمارهایی که فریاد می‌زنند

تصویر جهان امروز، آمیخته‌ای از ناآرامی و هشداری است. جهانی که بوی باروت آن از مرزها فراتر رفته، اعتماد جهانی شکننده‌تر از هر زمان دیگری شده و رقابت‌های تسلیحاتی بازگشته است. گزارش «مؤسسه اقتصاد و صلح» از شاخص جهانی صلح، نشان می‌دهد سطح کلی صلح جهانی ۰.۳۶ درصد کاهش داشته و این روند برای یک دهه ادامه یافته است. برای نخستین بار، روسیه به‌عنوان کم‌صلح‌ترین کشور جهان رتبه‌بندی شد و پس از آن اوکراین، سودان، جمهوری دموکراتیک کنگو و یمن قرار دارند. این رتبه‌بندی، بازتابی از افزایش درگیری‌ها به بالاترین سطح در سه دهه اخیر است؛ جایی که رقابت‌های ژئوپلیتیکی بین قدرت‌های بزرگ مانند ایالات متحده، چین و روسیه، ملی‌گرایی فزاینده و فروپاشی اعتماد به نهاد‌های بین‌المللی، آتش بی‌ثباتی را شعله‌ور کرده است. در خاورمیانه، تنش‌ها همچنان ملتهب است. جنگ در غزه که به سومین سال رسید، منجر به سقوط ویرانگر ناامنی غذایی شده و میلیون‌ها نفر را در معرض خطر قرار داده است.

ادامه در صفحه ۸

دوشنبه ۱۹ آبان ۱۴۰۴
۱۹ جمادی‌الاول ۱۴۴۷
۱۰ نوامبر ۲۰۲۵
سال بیست‌ودوم
شماره ۵۲۵۱
۳۰ هزار تومان
۱۲ صفحه

روزنامه

در «شرق» امروز می‌خوانید: • هشدار درباره مرگ خاموش درختان تهران • ساحل‌های شمال؛ حریم عمومی ازدست‌رفته • لغو بیش از هزار پرواز در پی تعطیلی دولت فدرال

شکست دور دوم مذاکرات طالبان و پاکستان و ضرورت نقش آفرینی جدی و فوری ایران

خط صلح تهران

حضور سرزده شهردار و تنش بی سابقه در شورای شهر تهران

چمران زیر تیغ زاکانی

این گزارش را در صفحه ۶ بخوانید

رئیس قوه قضائیه:

در جرائم امنیتی قابل‌گذشت هم می‌توان از صلح و سازش استفاده کرد

برگزیده‌ها

«شرق» به ابهام خروج منابع مالی از بانک آینده در آستانه فرایند انحلال می‌پردازد

پول گمشده آینده

نقد ادعاهای کنترل بارش از منظر دانش پیچیدگی

بحران آب و خیال کنترل اقلیم

مسیر پریچ وخم جوانی

جولانی در کاخ سفید

رضایان و جهانبخش غایب، ۳ تیم با ۵ نماینده

عجایب فهرست جدید تیم ملی

کشورهای توسعه‌یافته چطور مدارس را نوسازی می‌کنند؟

در مراسم یادبود ناصر تقوایی مطرح شد

کارهای تقوایی شباهت عجیبی به آثار ونسان ون گوگ دارد

پویش فکری توسعه با همکاری گروه اقتصاد خانه اندیشمندان علوم انسانی، کتاب شرق، و مرکز پژوهش‌های استراتژیک خاورمیانه برگزار می‌کند:

رونمایی کتاب «روایت جواد» «بازخوانی روایت سید جواد طباطبایی از مسئله توسعه در ایران»

با سخنرانی:

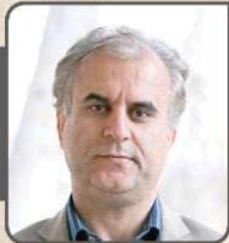
احمد بستانی

عضو هیئت علمی دانشگاه خوارزمی

قدیر نصری

عضو هیئت علمی دانشگاه خوارزمی

عارف مسعودی

نویسنده روایت

زمان: دوشنبه ۱۹ آبان ۱۴۰۴ **ساعت** ۱۷-۱۹

مکان: خیابان وصال شیرازی، بالاتر از ایتالیا،

کوچه شیرین بیانی، کافه تاریخ

iranianhht.ir

ihht.ir

iranianhht

ادامه در صفحه ۷